

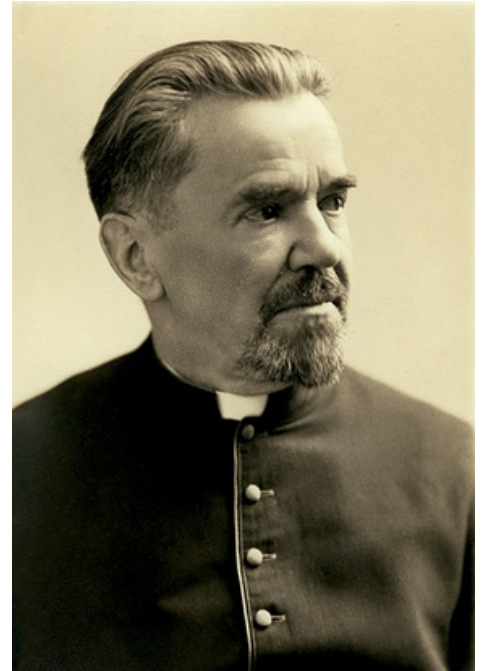
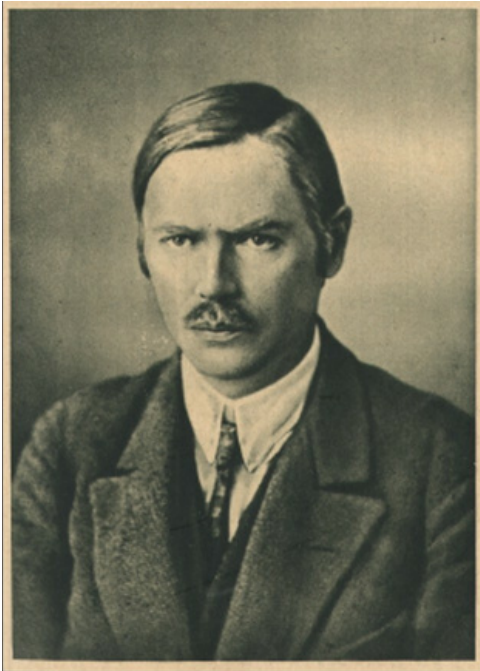
6.3 Didysis Vilniaus Seimas

Seimas – aukščiausioji renkama valstybinės valdžios institucija, leidžianti įstatymus, kontroliuojanti prezidentą, ministrų kabinetą.

Politinė partija – žmonių grupė, kuri turi bendrus politinius idealus, siekia tų pačių politinių tikslų ir yra susibūrusi į organizaciją, skirtą šiems idealams ginti bei įgyvendinti.

1. Perskaitykite tekstą apie pirmąsias politines partijas, atlikite užduotis, atsakykite į klausimus.

Nuo pat tautinio atgimimo laikų Lietuvoje vyravo trys politinės srovės. Pagrindinė kova vyko tarp katalikų ir pasauliečių inteligentų. Savas idėjas propagavo socialistai. Lietuvoje socialistai veikė ne tik per tautinio sąjūdžio spaudą. Jie pirmieji ėmė burtis politiniu pagrindu – steigė būrelius, įkūrė partiją. 1896 m. gegužės 1 d. įkurta pirmoji ir seniausia Lietuvos politinė partija – Lietuvos socialdemokratų partija (LSDP). Žymiausi socialdemokratai: **Steponas Kairys**, kuris buvo LSDP lyderis atkurtoje nepriklausomoje Lietuvoje, Mykolas Biržiška, Vladas Sirutavičius, Augustinas Janulaitis ir kiti. Varpininkų liaudininkų ideologinė srovė savo veiklą pradėjo XIX a. pabaigoje, Vincui Kudirkai įsteigus laikraštį „Varpas“. Srovės branduolį sudarė 1902–1915 m. veikusios Lietuvos demokratų partijos (LDP) bei per 1905 m. revoliuciją įkurtos Lietuvos valstiečių sąjungos (LVS) politiniai atstovai: **Kazys Grinius**, Mykolas Sleževičius, Felicija Bortkevičienė ir kiti. Krikščionių demokratų partijos ištakos siekia 1905 m., kuomet įkurta Lietuvių krikščionių demokratų sąjunga, vėliau virtusi partija. Ilgą laiką krikščionių demokratų pirmininku buvo tautos švietėjas kunigas **Mykolas Krupavičius**.

Steponas Kairys, Kazys Grinius, Mykolas Krupavičius

Klausimai ir užduotys

1. Suraskite informacijos, kokių dar politinių partijų buvo aptariamuoju laikotarpiu.
2. Kokie buvo pirmųjų lietuvių politinių partijų tikslai?
3. Kiek šiuo metu Lietuvoje veikia politinių partijų? Kokias idėjas jos skelbia? Surenkite pristatymą bendraklasiams.

6.3 Didysis Vilniaus Seimas

Prasidėjus 1905 m. įvykiams Rusijos imperijoje lietuvių inteligentai iškėlė idėją sušaukti visų politinių jėgų pasitarimą. Petras Vileišis šia mintimi pasidalijo su Jonu Basanavičiumi, kurio iniciatyva spalio 19 d. „Vilniaus žinių“ redakcijoje sušauktame pasitarime išrinktas 15 žmonių suvažiavimo organizavimo komitetas. 1905 m. lapkričio 11 d. „Vilniaus žiniose“ paskelbtas J. Basanavičiaus parašytas atsišaukimas. Visoje Lietuvoje pradėti rinkti atstovai į suvažiavimą. 1905 m. gruodžio 4–5 d. Vilniaus miesto salėje (dabartinė Vilniaus filharmonija) susirinko apie 2000 lietuvių atstovų iš Lietuvos, Ukrainos, Latvijos, Lenkijos ir kitų šalių. Daugiausia buvo valstiečių, bet dalyvavo ir dvasininkų, dvarininkų, inteligentų.

Dabartinė Vilniaus filharmonija, kurioje vyko 1905 m. suvažiavimas

Prezidiumą sudarė J. Basanavičius, P. Bučys, S. Kairys, A. Smetona, J. Stankūnas. Aktyviai diskutuota dėl visų svarstyto klausimų. Naktį po suvažiavimo išspausdinta ir visoje Lietuvoje išplatinta 36 tūkst. suvažiavimo nutarimų egzempliorių. Suvažiavime pirmą kartą viešai išsakyta, kad caro valdžia yra pikčiausias Lietuvos priešas, kovai prieš kurį reikia jungtis su kitomis imperijos pavergtomis tautomis.

6.3 Didysis Vilniaus Seimas

Priimti nutarimai: 1. Dabartinė padėtis Rusijoje ir Lietuvoje; 2. Lietuvos autonomija; 3. Kaip iškovoti autonomiją; 4. Valsčiai, mokyklos ir bažnyčios. Nuspręsta, kad Lietuvai reikia savo valdžios – Seimo Vilniuje – ir savo teritorijos (autonomijos teisėmis). Taip pat nutarta nemokėti mokesčių, neleisti vaikų į rusiškas mokyklas, nesikreipti į rusiškas valdžios įstaigas, neiti į Rusijos kariuomenę, drąsiai ir plačiai vartoti lietuvių kalbą. Didžiajame Vilniaus Seime pirmą kartą sugiedotas valstybės himnas – V. Kudirkos „Tautiška giesmė“. Rusijoje ir Lietuvoje plintant neramumams, rusų valdžia suskubo kuo greičiau nuslopinti revoliucinį sąjūdį ir vėl grąžinti buvusią tvarką. Rusų valdžia taikė griežčiausias bausmes.

Pagal www.lrs.lt

2. Atsakykite į klausimus.

1. Aptarkite, kokiomis aplinkybėmis buvo sušauktas Didysis Vilniaus Seimas. Atsakymą argumentuokite.
2. Išvardykite Didžiojo Vilniaus Seimo nutarimus.

1. Lietuvių Susivažiavimas Vilniuje.

Lapkričio 21–22 (Gruodžio 4–5) d. 1905.

PROGRAMA:

1. *Lietuocystės praeitis ir dabartis.*
2. *Lietuviai, latviai ir įvairios tautos Lietuvoje gyvenančios.*
3. *Caro manifestas nuo Spalio 17 (30) dienos.*
4. *Lietuvos autonomija ir prikergimas Suvalkų gubernijos prie autonomiškosios Lietuvos.*
5. *Rinkimai į Viešpatystės seimą.*
6. *Lietuvos sodiečiai po rusų valdžia.*
7. *Lietuvos mokyklos.*
8. *Apie įvairius mokesčius.*
9. *Apie žemiečių įstaigas.*
10. *Apie išsivystę (emigraciją).*
11. *Apie karciavimą.*

Gali būti įnešami ir kitoki klausimai.

Organizacijos Komitetas.

6.3 Didysis Vilniaus Seimas

3. Perskaitykite tekstą apie Didįjį Vilniaus Seimą ir parinkite tinkamus žodžius.

Atsišaukime, caro, idėja, Organizacinis, parapijos, Rusijos, Seimas, suvažiavimo, valsčiaus

Didysis Vilniaus _____ buvo 1905 m. visoje _____ imperijoje kilusio revoliucinio sambrūzdžio padarinys. Vis stipriau _____ valdžiai besipriešinančiai lietuvių tautai reikėjo politinės konsolidacijos. Tautos _____, kuriame būtų aptartos Lietuvos problemos, _____ kilo įvairių politinių pažiūrų Vilniaus lietuvių būrelyje. Išrinktas suvažiavimo _____ komitetas priėmė „Atsišaukimą į lietuvių tautą“, kuriame buvo suformuluota politinė suvažiavimo darbo programa. _____ buvo raginama iš kiekvieno _____ ir _____ atsiųsti atstovus į Vilnių. Šaukiamasis susirinkimas imtas vadinti Vilniaus arba lietuvišku Seimu. Suvažiavimas buvo organizuojamas be caro administracijos žinios.

Pagal www.lrs.lt

Didžiojo Vilniaus seimo dalyviai (Alsėdžių atstovai), centre – Vasario 16-osios Akto signataras Stanislovas Narutavičius. Vilnius 1905 m. Fot. Broliai Čičai. Nuotr. iš Lietuvos nacionalinio muziejaus fondų

6.3 Didysis Vilniaus Seimas

4. Perskaitykite šaltinį „Didžiojo Vilniaus Seimo nutarimai“ ir atlikite užduotis.

I. Pripažindami, jog dabartinė caro valdžia yra pikčiausias mūsų priešas; jog dabar prieš tą vyriausybę pasikėlė visi rusų valstijos kraštai; jog geresnį gyvenimą galima įgyti tik laimėjus karą su senąja tvarka, susirinkime dalyvavusieji lietuviai nutarė: „šviestis, ryžtis ir stoti kovon drauge su sukilusia visų Rusijos tautų liaudimi.“

II. Lietuvos autonomija.

Kadangi Lietuvos gyventojų reikalai pilnai gali būti patenkinti tikrai prie tikros mūsų krašto autonomijos ir kadangi norima, kad ir kitos Lietuvoje gyvenančios tautos galėtų pilnai laisve naudotis, lietuvių suvažiavimas nusprendė:

„Reikalauti Lietuvai autonomijos su seimu Vilniuje, išrinktu visuotiniu, lygiu, tiesiu ir slaptu balsavimu, neskiriant lyties, tautos, tikėjimo.“

Toji autonomiška Lietuva turi būti sudėta iš dabartinės etnografinės Lietuvos, kaipo branduolio, ir tų pakraščių, kurie dėl ekonomiškų, kultūrinių, tautinių arba kitų priežasčių traukia prie to branduolio ir kurio gyventojai priklausyti prie to norės.

III. Kovos priemonės.

Kad įgytų autonomiją, pirmučiausia reikalinga galutinai sugriauti dabartinę prispaudimo tvarką. Tam tikslui reikia vienyti visas Lietuvos politines partijų ir pavienių asmenų pajėgas. Susivienijus namie, pridera mums jungtis su visomis kitomis Rusijos tautomis, kurios padeda griauti tą tvarką. O kol kas reikia: nemokėti jokių mokesčių, uždarinėti monopolius, neleisti vaikų į rusiškas mokyklas, neiti Kauno, Vilniaus ir Gardino gubernijose į valsčiaus teismus ir kitas dabartines valdžios įstaigas, neleisti savo brolių į kariuomenę, reikalui prisiėjus, streikuoti visiems darbo žmonėms miestuose ir sodžiuose.

Pagal Steponą Kairį „Tau, Lietuva“

Užduotys

1. Remdamiesi šaltiniu nurodykite Didžiojo Vilniaus Seimo nutarimus.
2. Klasėje surenkite diskusiją ir pasvarstykite, kaip buvo įmanoma realizuoti šiuos nutarimus. Pasiskirstykite vaidmenimis ir surenkite Seimo posėdį.